

رویکردهای ارزیابی کارایی اداره مالیاتی در زمینه دیجیتالی شدن

نصراله تختائی^۱

صدیقه علیزاده دشت بزرگی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۷ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۸/۱۵

چکیده

توسعه اقتصاد دیجیتال و فضای اطلاعات مطالبات جدیدی را در مورد کنترل امور مالیاتی و روش های ارزیابی آن ایجاد کرده است. به همین دلیل در این مقاله به ارزیابی اداره مالیاتی در زمینه دیجیتالی شدن پرداخته ایم. این مقاله ماهیت رویکردهای ریسک محور در انجام اقدامات کنترلی را نشان می دهد، عناصر کلیدی مدل کنترل و نظارت ریسک محور مقامات امور مالیاتی را برجسته می کند. دیجیتالی شدن بخصوص در اداره مالیاتی می تواند تاثیر بسیار زیادی در فرایند مودیان داشته باشد که این امر باعث شفافیت مالی در تمام امور و در نهایت منجر به پر کردن اظهارنامه مالیاتی بطور خودکار می شود.

واژگان کلیدی

مالیات، امور مالیاتی، دیجیتال، حسابرسی.

^۱ استادیار، گروه حسابداری، حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، دزفول، ایران. (Takhtaei.2006@gmail.com)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت، فناوری اطلاعات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول، دزفول، ایران. (*نویسنده

مسئول: sedighehalizadehdasht@gmail.com)

۱. مقدمه

چالش های تضمین رشد و توسعه اقتصادی به طور جدایی ناپذیری با بهبود سیستم های مالیاتی مرتبط است. از دیدگاه دولت، مالیات ابزار مهم اقتصادی برای تضمین رشد اقتصادی و جذب منابع مالی برای برنامه های توسعه ملی است. داده های آماری حاکی از آن است که ارزش نظام مالیاتی به عنوان منبع اصلی درآمد بودجه در هر دولت غیرقابل انکار است. در عین حال، دستیابی به وظایف واقعی به حداکثر رساندن وصول مالیات و به حداقل رساندن فرار مالیاتی در عمل دشوار است. ارزیابی کل نگر از اثربخشی و بهینه بودن سیستم مالیاتی، شناسایی حوزه های مشکل، یک موضوع پیچیده چند عاملی برای دانشمندان است، زیرا هیچ سیستم واحدی برای ارزیابی شاخص های سیستم مالیاتی وجود ندارد. اداره مالیات با زیرسیستم خاصی در ساختار سیستم مالیاتی متمایز می شود، جایی که ادارات مالیاتی در زیرسیستم کنترل مالیاتی داخلی تأثیر کنترلی بر درآمدهای مالیاتی دارند (آتاناسیوس و همکاران^۱، ۲۰۲۲).

هنگام ایجاد و بهبود سیستم های مالیاتی، به حداقل رساندن هزینه های اداری و انطباق برای دولت و مالیات دهندگان بسیار مهم است. به طور مشابه، منافع هر گونه اصلاح در اداره درآمد سیستم بودجه باید بیشتر از هزینه های مربوط به تصویب آن، از جمله هزینه های انتقال و اجرا باشد. روند مثبت جهانی دو دهه اخیر به افزایش کارایی اداره مالیات و سطح اطلاعاتی شدن تبدیل شده است. گزارش اداره مالیات نشان دهنده افزایش سرمایه گذاری مقامات مالیاتی در دیجیتالی شدن است تا:

۱. تسهیل تشکیل پرونده و پرداخت مالیات؛

۲. اتوماسیون تجزیه و تحلیل داده های مالیات دهندگان و اشخاص ثالث.

۳. بهبود ارتباطات بین مالیات دهندگان و مقامات مالیاتی

اکثر حوزه های قضایی خارجی سیستم های مالیاتی خود را دیجیتالی می کنند. در کشورهای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۲، حدود ۹۰ درصد از مالیات دهندگان به ارائه اظهارنامه مالیاتی الکترونیکی و پرداخت الکترونیکی مالیات روی آورده اند که باعث کاهش زمان صرف شده توسط مالیات دهندگان می شود (پیکا^۳، ۲۰۲۳).

انواع مختلفی از سیستم های صورتحساب الکترونیکی در سراسر جهان استفاده می شود. مقامات مالیاتی می توانند از پلتفرم هایی استفاده کنند که به شرکای تجاری اجازه می دهد اسناد الکترونیکی را از طریق یک شبکه خاص مبادله کنند. گزینه دیگر استفاده از فرمت های XML است. در این مدل، مالیات دهندگان صورتحساب ها را به فرمت XML تعریف شده توسط دولت تبدیل می کنند و آنها را از طریق یک پورتال آنلاین، مانند ایتالیا و جمهوری اسلواکی، منتقل می کنند. در نهایت، مقامات مالیاتی می توانند از طرح های ثبت نقدی آنلاین^۴ استفاده کنند که خرده فروشان را ملزم می کند از نرم افزار ثبت نقدی آنلاین برای آپلود فوری داده های فروش در پورتال اداره مالیات استفاده کنند. در روسیه، هر رسید تولید شده توسط صندوق دارای یک QR است که مصرف کننده می تواند از آن برای تأیید صحت ثبت تراکنش استفاده کند (آتاناسیوس و همکاران، ۲۰۲۲).

¹ Athanasios et al

² OECD

³ Pica

⁴ OCR

سیستم صندوق دار آنلاین مبتنی بر فناوری اینترنت اشیا^۱ و تجزیه و تحلیل داده های بزرگ^۲ است. اطلاعات مربوط به تسویه حساب ها در حالت بلادرنگ به اداره مالیاتی منتقل می شود، در نتیجه از تقلب جلوگیری می شود و امکان ارزیابی خودکار خطرات را فراهم می کند که به نوبه خود نیاز به حسابرسی مالیاتی را کاهش می دهد. با این حال، در برخی از کشورها، معرفی فناوری های دیجیتال جدید مشکل ساز شده است (پیکا، ۲۰۲۳).

۲. رویکردهای ارزیابی کارایی اداره مالیاتی

طبق یافته های بدست آمده از اسناد رسمی سازمانهای بین المللی (کمیسیون اروپا (۲۰۰۷). طرحهای مالی)، ساخت کلی یک سیستم اداره مالیات مؤثر بایستی دو الزامات اساسی را برآورده کند: ۱- سازمان امور مالیاتی مسئول کلیه عملیات مشمول کنترل و ارزیابی است. ۲- مدیریت و ارزیابی سازمان امور مالیاتی بر اساس سیستم مدیریت عملکرد است. برای رسیدگی به مسئله جهانی فرسایش پایه مالیاتی و تغییر سود^۳، بر اساس یک مشارکت برابر سازمان همکاری و توسعه اقتصادی با گروه بیست^۴ با یکدیگر متحد شده اند. برنامه اقدام مشترک آنها برای فرسایش پایه و تغییر سود باعث شد که آنها بیش از ۱۰۰ کشور در حال توسعه و توسعه یافته را در توسعه و اجرای قوانین با هدف اطمینان از انطباق سایت های تولید سود و مالیات و همچنین افزایش قابل پیش بینی، شفافیت و انعطاف پذیری. محیط مالیاتی کسب و کار بین المللی مشارکت دهند. برای کسب اطمینان از حداکثر کارایی حسابرسی برای حل مسئله جهانی فرسایش پایه مالیاتی و جابجایی سود، زمینه های زیر قابل توجه است:

۱. چارچوب قانونی قابل اعتماد برای کنترل مالیاتی، امکان دسترسی به سیستم های اطلاعاتی برای حسابداری مالیات دهندگان مالیاتی. ۲- توسعه استراتژی حسابرسی مالیاتی مبتنی بر ریسک. ۳- استفاده از مناسب ترین و به روزترین ابزار و روش های حسابرسی مالیاتی جهت کنترل سیستم های مالیاتی و حسابداری مالیات دهندگان نظیر سیستم های کامپیوتری. ۴. نظارت و ارزیابی منظم نتایج و کارایی حسابرسی مالیاتی (احمدی زاد و همکاران، ۱۳۹۹).

۳. دیجیتالی شدن

برخی از مدیران معتقدند که دیجیتال شدن یعنی خرید آخرین فناوری ها. برخی دیگر آن را روشی جدید برای تعامل با مشتری می دانند؛ و برای سایرین یک فضای کاملاً جدید برای کسب و کار است. هیچ یک از این تعریف ها لزوماً اشتباه نیستند؛ اما این دیدگاه های متفاوت گاهی موجب به اشتباه انداختن مدیران می شود زیرا نشان دهنده نبود هماهنگی و دیدگاه مشترک درباره مسیر پیش روی کسب و کار هستند. این امر گاهی موجب اقدامات مقطعی یا تلاش های اشتباه می شود که نتیجه ای جز فرصت سوزی، عملکردهای کند یا شروع های اشتباه نخواهد داشت.

با اینکه امروزه بسیاری از مدیر عامل ها با دستور کار دیجیتال به پیش می روند، بد نیست کمی درنگ کرده و این اصطلاح را شفاف کنیم. مدیران کسب و کارها باید درک شفاف و مشترکی از معنی دقیق دیجیتال برای خود و در نتیجه برای کسب و کارشان داشته باشند (مارتینز و همکاران^۵، ۲۰۲۲).

دیجیتالی شدن یکی از روندهایی است که در کوتاه مدت (حال) و بلندمدت (آینده) جامعه را تغییر می دهد. پیامدهای دیجیتالی شدن به نحوی است که برخی محققان، دیجیتالی شدن را با انقلاب صنعتی مقایسه می کنند. مؤسسه ناشر بین

^۱ Internet of things

^۲ Big Data

^۳ (BEPS)

^۴ G20

^۵ Martínez et al

المللی آکادمیک^۱ تعاریف مختلفی از دیجیتالی شدن ارائه نموده است که در ادامه، به برخی از مهم‌ترین این تعاریف پرداخته می‌شود: ۱- ادغام فناوریهای دیجیتالی^۲ در زندگی، ۲- استفاده از فناوریهای دیجیتالی برای تغییر و اصلاح الگوی کسب و کار با هدف ایجاد ارزش از بکارگیری فناوریهای پیشرفته به واسطه استفاده از شبکه دیجیتالی^۳ و جریان دیجیتالی اطلاعات، ۳- کامپیوتری شدن سیستم‌ها و مشاغل برای دسترسی بهتر و آسان‌تر^۴ - فرآیند تبدیل اطلاعات به فرمت دیجیتالی^۴ که این موضوع امکان تسهیل ذخیره، پردازش و انتقال اطلاعات از طریق یک شبکه از کامپیوترها را فراهم می‌کند، ۵- استفاده از فناوریهای دیجیتالی توسط بازیگران کلیدی بازار نظیر توزیع کنندگان، تولید کنندگان، سازمان‌ها و سیاست‌گذاران.

مؤسسه پرایس واترهاوس کوپرز^۵ نیز دیجیتالی شدن را با شش ویژگی معرفی می‌نماید: ۱- گستردگی دسترسی مصرف کنندگان به خدمات دیجیتالی ۲- قیمت مناسب دسترسی به خدمات دیجیتالی توسط جامعه، ۳- اطمینان به کیفیت خدمات دیجیتالی، ۴- سرعت دسترسی به خدمات دیجیتالی، ۵- قابلیت و سهولت استفاده از خدمات دیجیتالی، ۶- مهارت و توانایی کاربران برای استفاده از خدمات دیجیتالی در زندگی و کار (احمدی زاد و همکاران، ۱۳۹۹).

۴. مزایای دیجیتالی شدن

اولین مزیت دیجیتالی شدن، دسترسی بهتر و آسان‌تر در تمامی زمینه‌ها است. همه چیز می‌تواند دیجیتالی شود و به شکل دیجیتالی ارائه گردد. دومین مزیت دیجیتالی شدن، کمک به حفاظت از آثار ارزشمند است. ایجاد یک جایگزین دیجیتالی برای آثار ارزشمند، علاوه بر آنکه امکان دسترسی به این آثار را فراهم می‌نماید، از آسیب به آثار اصلی جلوگیری می‌کند. سومین مزیت دیجیتالی شدن، توسعه پروژه‌ها است. تهیه مواد دیجیتالی می‌تواند از ایجاد شکاف در پروژه‌ها جلوگیری نماید. چهارمین مزیت دیجیتالی شدن، منافع سازمانی است. بهبود مدیریت و توسعه سازمان از مهمترین مزایای دیجیتالی شدن به شمار می‌رود. پنجمین مزیت دیجیتالی شدن، آموزش و پژوهش است. دیجیتالی شدن از طریق شبکه اطلاعات دیجیتالی، توانایی اکتشاف، نگارش، مقایسه، ارجاع، نمونه‌گیری، توضیح و ارائه را افزایش می‌دهد (مارتینز و همکاران، ۲۰۲۲).

۵. رابطه بین رویکردهای ارزیابی اداره مالیاتی با دیجیتالی شدن

در اکثر کشورها، مقامات مالیاتی، استراتژی‌های حسابرسی مبتنی بر ریسک را توسعه و پیاده‌سازی کرده‌اند. رویکرد مبتنی بر ریسک، جنبه‌های مختلف کسب و کار، نظیر انطباق تاریخی، ویژگی‌های صنعت و شرکت، نسبت بدهی به اعتبار برای کسب و کارهای ثبت شده با مالیات بر ارزش افزوده و اندازه کسب و کار را برای ارزیابی بهتر کسب و کارها مدنظر قرار می‌دهد. نتایج بدست آمده از یک مطالعه حاکی از این بود که فناوری‌های داده‌کاوی برای حسابرسی، صرف نظر از روش، مالیات دهندگان مخالف بیشتری را نسبت به حسابرسی‌های تصادفی جذب می‌کند. ظهور مدل‌های تحلیلی پیچیده این امکان را به دولت‌ها می‌دهد تا درآمدها، ادعاها یا تراکشنهایی را که ممکن است نیاز به بررسی بیشتر یا تقلبی داشته باشند را به نحو بهتری شناسایی کنند. با این وجود، در یک رویکرد مبتنی بر ریسک، معیارهای دقیق مورد استفاده برای حسابرسی انتخاب پرونده بایستی پنهان نگاه داشته شود تا مالیات دهندگان نتوانند به طور هدفمند نحوه

¹ IGI GLOBAL

² Digital technologies

³ Digital network

⁴ Digital format

⁵ PWC

اجتناب از شناسایی را برنامه ریزی کنند و اجازه دهند درجه خاصی از عدم اطمینان برای تشویق به انطباق به صورت داوطلبانه انجام گیرد. در بیشتر کشورها سیستم های ارزیابی ریسک برای انتخاب شرکت ها برای حسابرسی مالیاتی وجود دارد و دلایل انتخاب این شرکت ها فاش شده و پنهان نگاه داشته می شود. اگرچه این روش پس از تشکیل پرونده انجام می گیرد، اما استراتژی های حسابرسی می تواند از تأثیر قابل توجهی بر نحوه تشکیل پرونده و پرداخت مالیات شرکت ها برخوردار باشند. همچنین، لازم به ذکر است که رویکرد ریسک محور مبتنی بر تحلیل مرجع نظارتی، اطلاعات مختلف شرکت و تعیین میزان ریسک شرکت، ارتکاب اقدامات غیرقانونی است. همچنین، بازرسی های برنامه ریزی شده برای شرکت هایی که دارای کمترین سطح ریسک هستند به ندرت تعیین می شوند یا اینکه به هیچ وجه تعیین نمی شوند (پیکا، ۲۰۲۳).

در برخی کشورها، انتقال به یک مدل مبتنی بر ریسک از فعالیت های کنترل و نظارت در سال ۲۰۰۷ با پذیرش مفهوم سیستم برنامه ریزی حسابرسی مالیاتی میدانی با هدف ایجاد یک سیستم یکپارچه، باز و قابل درک برای مالیات دهندگان و مقامات مالیاتی آغاز گردید. برنامه ریزی ممیزی مالیاتی میدانی ارائه یک مدل مدیریت ریسک جدید با درک عدم امکان فیزیکی برای انجام بازرسی در محل از طیف وسیعی از مالیات دهندگان انجام گرفت. برای دستیابی به حداکثر نتیجه برای اقدامات کنترلی، بایستی اولویت ها را با حداقل هزینه های کارگری و مالی تعیین نمود این سند ۱۲ معیار را برای شناسایی خطرات و تعیین تعداد و جهت اقدامات کنترلی برنامه ریزی شده نشان می دهد. خدمات مالیاتی دولتها نه تنها ریسک ها را شناسایی می کند، بلکه آنها را به اطلاع عموم رساند. داده های باز یکی از مهم ترین، مؤثرترین، اما کم ارزش ترین ابزارهای مدیریت ریسک محسوب می شوند (درویشفسکایا و همکاران^۱، ۲۰۲۲).

فرآیند دیجیتالی سازی خدمات مالیاتی در برخی کشورها در سه مرحله صورت می گیرد: ۱- مدل تکامل دیجیتال (وب سایت ها، خدمات الکترونیکی شخصی، مدیریت اسناد الکترونیکی و گزارش). ۲- سازماندهی کامل دیجیتال فرآیندهای مدیریت (برنامه های تلفن همراه (مالیات من)، خدمات فعال فردی). ۳- پلتفرم تطبیقی (پلتفرم های فناوری اطلاعات خدمات مالیاتی و پرداخت کنندگان مالیات را در حالت بلادرنگ زمانی که تعهدات مالیاتی به طور خودکار با انطباق مالیات داخلی انجام می شود را ترکیب می کند) (درویشفسکایا و همکاران، ۲۰۲۲).

۶. بحث و نتیجه گیری

با توجه به مطالب گفته شده نتیجه می گیریم که ادارات امور مالیاتی از نظر کار با آرایه های داده، توجه به ارتباط با مشتریان، انعطاف پذیری ساختار و همچنین در کسب و توسعه مهارت های جدید، روز به روز بیشتر شبیه شرکت های دیجیتال پیشرو می شوند. امروزه به دلیل کار کردن با حجم زیادی از اطلاعات، تعامل مداوم با مودیان مالیاتی و افزایش شفافیت عملیات، ادارات مالیاتی به پلتفرم های کسب و کار دیجیتال تبدیل شده اند. در آینده نزدیک، همه روابط اقتصادی در شبکه مجازی شفافیت مالی مالیات دهندگان منعکس خواهد شد. در گام بعدی این سازمان در یک فضای اعتماد محور، آماده اشتراک گذاری اطلاعات شخصی با بازرسان در ازای شفافیت کامل در مورد موقعیت خود خواهد بود. سیستم های مالیاتی از روش تکمیل خودکار اظهارنامه ها بر اساس اطلاعات موجود به روش حذف کامل این فرم های غیرضروری گزارشگری تغییر خواهند کرد.

¹ Drobyshvskaya et al

۷. منابع و مآخذ

۱. احمدی زاد، آرمان، شافعی، رضا و محمودی، حسنا. (۱۳۹۹). سنجش مهارت های بازاریابی مبتنی بر فناوری های دیجیتالی. توسعه تکنولوژی صنعتی، ۱۸(۴۲)، ۷۹-۹۲.
2. Drobyshevskaya, L. Vylegzhanina, E. Grebennikova, V. & Mamiy, E. (2022). The Main Approaches to Assessing Efficiency of Tax Administration and Control in the Context of Digitalization. In Integrated Science in Digital Age 2020 (pp. 95-111). Springer International Publishing.
3. Pica, L. (2023). The New Challenges of Artificial Intelligence, Profiling and Bigdata Analysis By Tax Administrations: Will The Right to Meet These New Challenges Be Shown? JusGov Research Paper, (2023-04).
4. Martínez, Y. U. Arzoz, P. P. & Arregui, I. Z. (2022). Tax collection efficiency in OECD countries improves via decentralization, simplification, digitalization and education. Journal of Policy Modeling, 44(2), 298-318.
5. Athanasios, A. Charalampos, K. & Eleni, K. (2022). Assessing the effectiveness of tax administration in macroeconomic stability: evidence from 26 European Countries. Economic Change and Restructuring, 55(4), 2237-2261.

Approaches to assess the effectiveness of the tax administration in the field of digitalization

Nasrollah Takhtaei¹
Sedigheh Alizadeh Dasht Bozorg^{*2}

Abstract

The development of the digital economy and the information space has created new demands on the control of tax affairs and its evaluation methods. For this reason, in this article, we have evaluated the tax administration in the field of digitalization. This article shows the nature of risk-based approaches in carrying out control measures, highlights the key elements of the risk-based control and supervision model of tax authorities. Digitization, especially in the tax administration, can have a great impact on the process of taxpayers, which leads to financial transparency in all matters and ultimately leads to the filling of tax returns automatically.

Keywords

Taxation, tax affairs, digital, auditing.

1. Assistant Professor, Department of Accounting, Accounting, Islamic Azad University, Dezful Branch, Dezful, Iran. (Takhtaei.2006@gmail.com)

2. Master's student, Department of Management, Information Technology, Islamic Azad University, Dezful branch, Dezful, Iran. (* Responsible author: sedighehalizadehdasht@gmail.com)